

ERI-YAKINTZA

BERASTEGI

Bein, "Etsoinberri"ren alaba bere zaldi baltzaren billa joan zan. Berea zalakoan zelaian ikusi eban bat artu eta bere gañera igo. Zaldiak bere bide bat artu eban. Leiza-zulo baten aurrera eldu eta neskatilleari jaltxiteko aukerarik emon barik, kueba barrura sartu zan. An geratu ei ziran betiko zaldia eta neskatilla.

Kontu ori gogoan dodala sartu naz Berastegi'n.

TolosaTik, Ibarra'tik zear, Leiza'rako bidean dago Berastegi. Mendi eta egi.

Organu jotzalle besamotz bat, mantxu bat, ezagutu neban nire gazte denporetan. Askok amar atzamarregaz baiño orru geiago ataraten eklan organoari.

Errian sartu orduko, Kontseju etxeak, etxe eder, zabal, lautuak, begiratzea eskatzen dau. Bertako eskudoan, erriarena dan eskudoan, San Lorentzo, edo emen esaten daben lez, Salontxo eta ermita bat igarten dira. Eta egi sakonen miña suspertuten daben esaera bat: Nobleza con libeñad. Bizi bide jator baten jokera zuzena.

Aurreko mendiei begira nago: Ipoliño, Larte, Urdelar... Mendiak be pentsatu eragiten dabe.

Esnatu nadin, nirera etorri. Beste izen bat: "Kako". Ze kaku ete dakar "Kako" orrek? Ba dakie gure errietan taberna eta jatetxeei izen politak ipinten.

Ederra da Berastegi'ko parrokla. Erromaniku ate batek, oraingoa baiño beste bat egon ete elkean ezpaian lagaten dau bat. Erriko etxea, ayuntamiento etxea baiño goratxoago. Iltoki txiki bat bere ondoan.

Leiza onek be ba dauka bere entzutea. "Jaulei" etxeko alabak iru buélta emon ei eutsazan bein eta sorgin biurtu.

San Martin. Aldare nausia A. Bengoetxea'k egña.

Ba dakie emen illen oroitzak, gomutak gordeten. Argi-zari gorria, illobietan, il-barri diranetan mankal baltz baten gañean. Zegaitik ain gorri? Goierrri'ko argizaria Beterri'koa baiño gorriago el da betl be, erantzun dauste. Emen "bildumena" deitzen dautse. Guk, txarto esanda, "rollo a".

Parroki onetan gertatu el zan.

Abadeak, erritarrel lotsa eta bildurra sartu nai. Oituretan pixka bat zuzendu nai. Gabeko parrandak eta andrazkoak. Orreik ei ziran berastegitarren pekatuak. Origaitik ez ei eban zeruan emengo iñor billatu. Garbitokian bat bakarra: Pedro Joxe. Berakatz atala baiño fiñagua, gixajoa, eta bera be...

Eta besteak? Ez asko nekatu igarten.

Jaungolkoaren zigorra eskatzen eban abadeak. Ekanduak bildurrez garbitzeko zigorra. Origaitik, azalpen txiki bat egin ondoren, Sua, Sua goiko sua eskatzen orruka asi zan. Eta sua jausi zan bobedetako zulotik.

Dardaraka egozan danak.

Su geiago!, abadeak. Eta bigarrenez be sua.

Ango ikara, bildur eta larrialdia!

Su gelago! Geiago! Alaxe ebillan abadea. Eta alako baten goitik abots dardarati bat entzun zan: Amelua, estopea amaitu da, jauna!

Eleiz ondoko atadian erriko jaunak batu el ziran berrialako baten. Abadeari berari purgatorioa eskintzea erabagi ei eben.

Berastegi, gure gizaldian, bardintsu dabil bere bizilagunetan.

Gizaldiaren asieran, 1.173 lagun. Orain eun gitxiago.

Berastegi eta Eldua kontuan eukitzeko dira. Erri bat, baiña parroki bi. Nai eta berastegitarrak izan, elduarrak ba dauke euren nortasuna zaintzeko gogoia. Ez dira danetara be berreun lagunera eltzen. 170 inguru. Baiña eskubideak ez dauke ze ikusirik molto eta pilloekaz. 16 baserri etxe eta kalean beste batzuk. Kale zabala.

Arro dira elduarrak euren eleizako taillu edo arteko olekaz.

Parroki au III Paulo'k 1548 uriean baimendua zan. Ala ta be la berreun urte dlra jaubetasun osoko parroki lez geratu zala: 1782 uriean.

Koro azpian dagoz baserri bakoitzari oi yakozan il-toki edo sepulturak.

Berastegi'ko kaletik la bost kilometrora egiten da auzo au.

Beragoko zulo baten Beoblitar ikusten da. 1321'n gIpuzkoarran Naparroa'n sartu eta Gorriti'ko jauregia artu eben. Naparrak, ordez, Berastegi'n sartu ziran. Baiña giputxak nausi.

Orduko napartar eta gipuzkoarrak eglñiko kantua oraindik gogoratzen da:

Milla urte igarota
ura bere bidean,
gipuzkoarrak sartu dira
Gaztelu'ko etxean,
naparrokin batu dira
Beotibarren pelean...

Errian zer dagon itandu dot.

Baserriak eta basoak. Aurrean dagoz beintzat piñadiak. Baserri lanak, serra lanak eta papeleratik datorren ogi-bidea.

Eta beste berezirik... norbera osasunez joan ezkerro, sano joan ezkerro, ez. Odol txarrez edo odolaren goraberetan, zaldarrak eta antzerako min sornatuekaz joan ezkerro... erremedio erreza: Zaldar bakoitzeko bost zatlko burudun ultza artu, Larremendiko San Lorentzo'ren ermitara joan, an zaldar aiña ultza laga, bertako argiontzi-ko orioagaz zaldarrak igortzi ta itxaron odol garbitzeari.

Berastegi'ren izena, izen bardiñeko bertako jaunei lotuta billatzen dogu istorian. 1027 urtean, Naparroa'ko Santxo Erregearen aglri baten billatzen da izen au.

Gipuzkoa'ko eskudoan agertzen diran kañoiak be (ez dira euskaldun danak kañoi oneik ikurdian ikusteko zale), Berastegi etxe onetako Gartzzi Martinez koronel zala bere gudariak artutakoak dirala esaten da.

Baiña Berastegi'ko jaunak eta erritarrak ez ziran alkarregaz ondo konpondu izan.

Gertaera bat: 1533 urtean, erritarrak, gabaz, kanpai torretik sartu ziran parrokian. Berastegi'ko jaunen illobia zatartu eta eleizan eukan jarlekua apuriu eutsen.

Sutu eta asarretu zan jauna eta gora jo, erriarengana. Erritarrak, batzarrean batuta, ez eben txarto ikusi eleizan sartu ziranen jokabide ori, eta euren aldez agertu ziran:

Gauzak garraztu ziran. Errentak ipinten asi zan jauna. Bere lurretakoei eta Leizaran mendietan janaritzen ziran abere eta andik ataraten ziran basokiñel. Berea ete zan Leizaran ori? Eun urtetik gora igaro ziran burruka eta eztabaidetan.

Jauntxoaren eritziz, erritarrak, eta Elduayendarrak eurekin batuta, arro, basati, eta biurriak ziran.

Erritarrak bere errotei boikot egin eutsen eta errentak galdu eragin. Oriik miña. Bera, barriz, glzon baketsu, artu-oneko eta danen maitale zala esaten ekian. Eta erritarrei, euren arrotasunaren ordez, beregana makurtu erazitoko, ogei florin dirotan pitxarra bi ardau, erralde bat okela, amabi koipe eta maiatzeko Santa-Kutz egunean asi eta Andra Mari bitarteko zapatuetan egiten ziran gaztaiak berari eroatera beartu zitun.

Orra jaunen eta erritarren artu-emona.

Ikurdi edo eskudodun zazpi baserri etxe dagoz Berastegi'n: Antzone, Ermentero berri, Jaundegi edo Jaulei, Juanso, Lizarraga, Sagasti berri eta Dendalegi (Gaztelu-nea). Eta 29 baserri etxe utsik, eteten, galtzen. Euren artean "Juanso" eskudoduna.

Onek, eta erri onetako eskudoko esakera artuta, libertado jatorrez, esatera ausartuten nabe: Zetarako eskudoak, ikurdiak, bizirik ez ba da?

Gaba egin baiño len ba nua. Sorgiñen aotan ipinten dabe emen esakera au: Gaba gabekoantzat eta eguna egunakoantzat. Elaunde'ko Katalin gutzat. Nik geitu neike: Berastegi berastegitarrentzat. Eta bake galdua billatu nai dabenentzat, or, Berastegi'n, Eldua.

Augustin Zubikarai

